

ОЦІНКА ДОХОДІВ І ВИТРАТ У КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА

Л.М. Яременко

ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

У статті розглянуто особливості оцінки доходів і витрат та формування фінансових результатів на підприємствах України. Досліджено діючий порядок визначення фінансового результату. Розглянуто етапи визначення фінансового результату.

Ключові слова: оцінка, прибуток, збиток, дохід, витрати, фінансовий результат, підприємство.

В статье рассмотрены особенности оценки доходов и расходов и формирования финансовых результатов на предприятиях Украины. Исследовано действующий порядок определения финансового результата. Рассмотрены этапы определения финансового результата.

Ключевые слова: оценка, прибыль, убыток, доход, расходы, финансовый результат, предприятие.

In the article the features of estimation of profits and charges and forming of financial results are considered on the enterprises of Ukraine. Investigational operating order of determination of financial result. The stages of determination of financial result are considered.

Keywords: estimation, income, loss, profit, charges, financial result, enterprise.

Вступ. Формування ринкових відносин в Україні базується на активізації підприємницької діяльності, використанні всіх форм власності та способів господарювання, тобто всього організаційно-економічного механізму, включаючи інфраструктуру ринку. Важливу роль у формуванні ринкового середовища відіграють підприємства України, які ґрунтуються на державній та приватній формі власності. У сучасних ринкових умовах більшість підприємств України зіткнулися з рядом проблем щодо регулювання доходів і витрат, визначення фінансових результатів та відображення їх в обліку. Господарювання в умовах вільної конкуренції потребує від управлінського персоналу прийняття оперативних та обґрунтованих рішень стосовно питань управління витратами й доходами. Проблема організації високоефективної системи обліку та аналізу доходів і витрат, визначення прибутку (збитку), яка буде сприяти надходженню та обробці якісної інформації для потреб управління, постає досить гостро та набуває особливої актуальності в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню проблем оцінки доходів та витрат, визначення фінансових результатів та відображення їх в обліку приділили увагу в своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, Л.Г. Ловінська, В.В. Сопко, В.Я. Савченко, В.П. Завгородній, Ч. Хорнгерн, Дж. Фостер, К. Друрі та інші.

Метою дослідження є узагальнення особливостей оцінки доходів та витрат у концепції формування фінансових результатів та розподілу прибутку на підприємствах України.

Виклад основного матеріалу. Однією з ключових загальноекономічних і бухгалтерських проблем як у практичному, так і в науковому плані є проблема трактування фінансового результату діяльності підприємства, методологія і методика його визначення та оподат-

кування. До 2000 року фінансовий результат на підприємствах України визначався як алгебраїчна сума прибутку від реалізації та позареалізаційних фінансових результатів. Прибуток від реалізації товарів, робіт і послуг обчислювався як різниця між виторгом від реалізації та повною собівартістю продукції. В основі такого підходу до фінансового результату – теорія додаткової вартості К. Маркса [4, с. 159–168].

У процесі обчислення прибутку головну роль відіграє науково обґрунтоване відображення доходів і витрат, адже саме ці два фактори являються основними при формуванні кінцевого фінансового результату діяльності підприємства. Метою діяльності підприємства державної або приватної форми власності є отримання і оптимізація прибутку, то перш за все необхідно ретельно і кваліфіковано підходити до аспектів його формування, розподілу і використання, детально вивчаючи і аналізуючи всі фактори (як внутрішні, так і зовнішні), динаміку, тенденції, перспективи, резерви, що тим чи іншим чином впливають на кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, тобто прибуток чи збиток [2, с. 203–209].

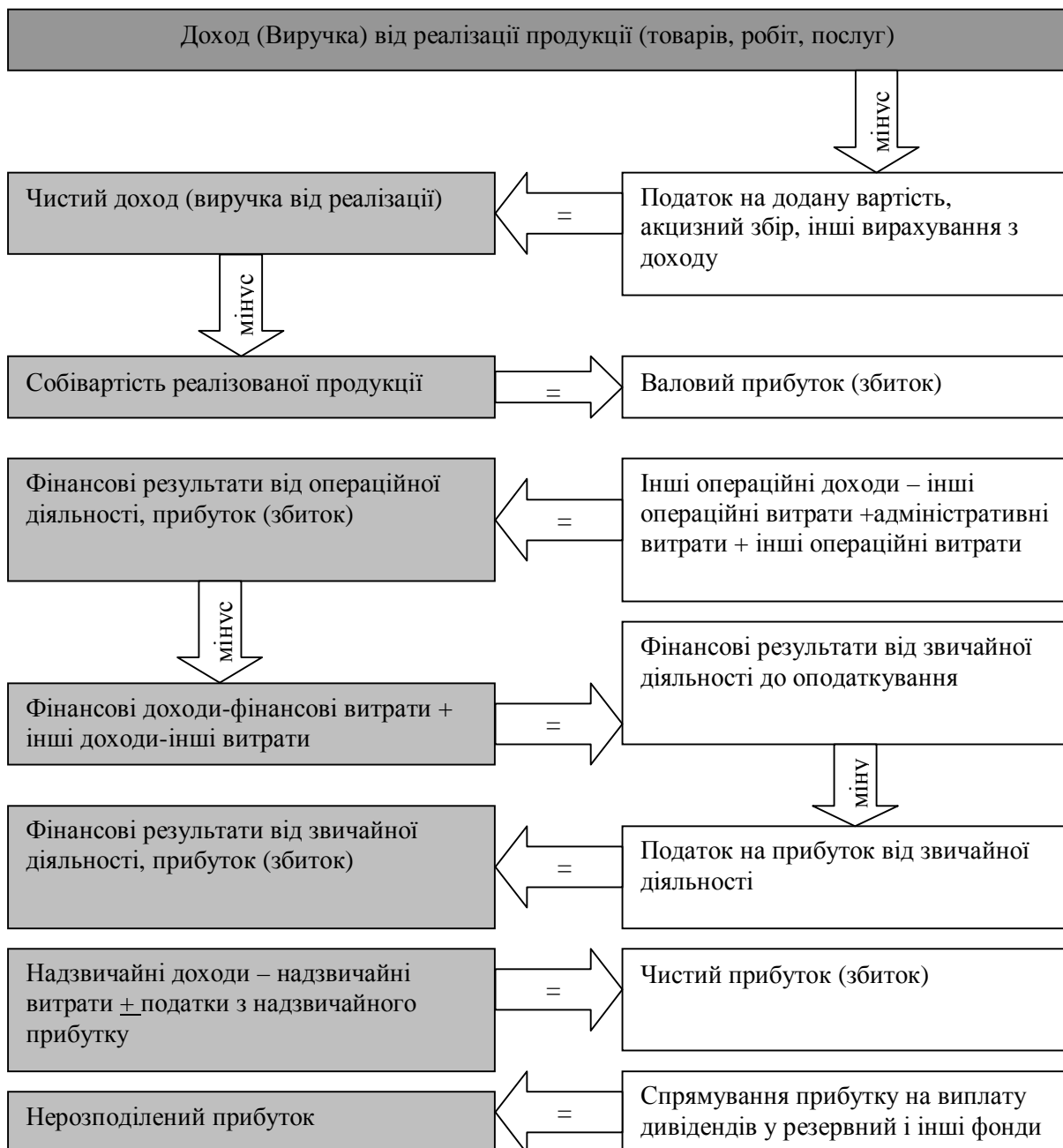
В ринкових умовах господарювання прибуток характеризує ефективність діяльності, є джерелом інноваційного процесу, соціального і виробничого розвитку підприємства через створення фондів економічного стимулювання і спеціального призначення. Прибуток, що прогнозується, є основою для прийняття економічно обґрунтованих управлінських рішень. Прибуток або збиток відображається у звіті про фінансові результати і регулюється П(с)БО № 3 “Звіт про фінансові результати”. Згідно даного П(с)БО, прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати [5, с. 10–14]. Показники звітності про фінансові результати задовольняють не тільки внутрішні управлінські потреби на даному підприємстві, а насамперед надають інформацію його потенційним партнерам, кредиторам, інвесторам та податковим органам.

Ю.Я. Литвин зазначає, що прибуток на підприємствах визначають як різницю між виручкою за реалізовану продукцію, надані послуги, одержані доходи від позареалізаційної діяльності і повною собівартістю реалізованої продукції, наданих послуг, різних витрат і втрат від позареалізаційної діяльності [3].

У зарубіжних системах обліку вихідним моментом і метою є визначення фінансового результату, що віддзеркалює ефективність використання вкладеного власником капіталу. При цьому прибуток трактується як складова власного капіталу, тобто його приріст протягом певного часу; виробничі ресурси розглядаються не за їх місцем у процесі розширеного відтворення, а за строком повернення вкладених у них коштів (необоротні й оборотні); сама діяльність – не як сукупність процесів розширеного відтворення, а як витрачання вкладеного капіталу (власного й залученого) з метою його збільшення. Однак дохід і прибуток навіть за останнім формулюванням – різні поняття й співвідносяться як загальне і часткове. Поняття “дохід” широко вживається, але не має єдиного визначення.

Методика його розрахунку відпрацьована десятиліттями і спрямована на те, щоб власники, які відлучені від управління підприємством, могли отримати правдиву інформацію про прибуток, на частку якого вони мають право, а достовірність цієї інформації могли б підтвердити зовнішні аудитори без ретельного вивчення самого підприємства. Наслідком цього є те, що в бухгалтерському обліку відображаються лише ті доходи і витрати, які можуть бути точно визначені й обчислені [6, с. 127].

Доходи й витрати, які мають альтернативний характер і могли б бути наслідком прийняття різних варіантів управлінських рішень, у сукупності з доходами і витратами, визнаними у бухгалтерському обліку, використовуються у визначенні економічного прибутку. Отже, економічний прибуток відображає максимальні вигоди використання вкладеного капіталу, а також кадрового потенціалу підприємства. Зближення економічного і бухгалтерського прибутків – дуже цікава наукова і практична проблема, яка, звісно, ніколи до кінця не буде розв’язана. Водночас суттєву розбіжність між цими показниками в деяких аспектах подолано. Зокрема, на підприємствах країн—членів ЄС до складу витрат від звичайної діяльності при визначенні фінансового результату входить стаття “Податки з прибутку”, яка відображає суму податку на прибуток, що припадає на суму доходів звітного періоду, і може суттєво відрізнитися від суми податку, котрий сплачений відповідно до податкового законодавства.

Етапи визначення та розподілу фінансового результату

Основне завдання раціональної організації аналітичного обліку фінансових результатів полягає у накопиченні інформації за кожною статтею, яка відображається у звіті про фінансові результати. Для забезпечення цього завдання необхідно організувати належний аналітичний облік. Економічний зміст статей Звіту про фінансові результати та порядок визначення прибутку або збитку за звітний період від основної діяльності, фінансових операцій, іншої звичайної діяльності та надзвичайних подій розкрито у П(с)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. Етапи визначення фінансових результатів у відповідності з П(с)БО 3 наведені на рисунку.

Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” передбачено використання принципу (методу) нарахування та відповідності доходів і витрат. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів [1]. На нашу думку, в бухгалтерському обліку України визначення доходів і витрат ведеться методом нарахування. Він відповідає Міжнародним стандартам бухгалтерського обліку і використовується в більшості країн світу.

Висновки. Отже, однією з головних загальноекономічних і бухгалтерських проблем як у практичному, так і в науковому плані довгий час залишається проблема оцінки доходів та витрат підприємства у формуванні фінансового результату, методології й методики його визначення та оподаткування. Бухгалтерський прибуток – це і є фактичний приріст власного капіталу протягом звітного періоду, який визначається за даними бухгалтерського обліку. Наявність прибутку гарантує існування підприємства, створює фінансову основу розширеного відтворення. Величина суми прибутку залежить від виробничої, постачальницької, комерційної, маркетингової і фінансової діяльності. Інакше кажучи зазначені показники характеризують фінансові результати всіх сторін господарювання підприємства. Створеного прибутку повинно бути достатньо не тільки для задоволення потреб самого підприємства, а й для фінансування суспільних фондів споживання, розвитку науки, освіти тощо.

Література

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 11.05.2000 р. № 1707-III із змінами та доповненнями: [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Берднікова Т.М. Методика визначення фінансових результатів сільськогосподарського виробництва // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. Вип. 18: Ч. III. – Черкаси: ЧДТУ, – 2007. – С. 203–209.
3. Литвин Ю.Я. Бухгалтерський облік у сільському господарстві: Підручник для вузів / П.Я. Хомин, В.С. Совінський та ін.; За ред. Ю.Я. Литвина. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Чарівниця, – 1995. – 824 с.
4. Ловінська Л.Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: Монографія. – К.: КНЕУ, 2006. – 256 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 3 “Звіт про фінансові результати” від 31.03.99 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2007. – № 18 (1295). – С. 10–14.
6. Фишер С., Дорнбуш Р., Шманзензи Р. Экономика: Пер. с англ. со 2-го изд. – М.: Дело ЛТД, 1993. – 864 с.